

*О. М. Петрашова,
фінансовий директор, ПрАТ "УкрНДІСВД"*

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Розроблено та представлено результати апробації методики моніторингу техніко-технологічної безпеки для підприємств видавничо-поліграфічної галузі.

Developed and presented the results of testing methods of monitoring of technical and technological security for businesses of publishing and printing industry.

Ключові слова: техніко-технологічна безпека, поліграфія, моніторинг, методика.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні проблемі забезпечення економічної безпеки на мікрорівні ще не приділяється достатньої уваги, а інколи ця проблема відсувається і на другий план. Як результат зазначеного, фактичною є збитковість майже половини вітчизняних підприємств, що, у свою чергу, негативно впливає як на загально-економічну ситуацію в нашій країні, так і на усі сфери суспільного життя та в подальшому загрожує серйозними ускладненнями. Наочним підтвердженням цієї тези є нищівні результати фінансової кризи 2008 року, наслідки якої ще відчутні. Суттєві позитивні зміни є можливими виключно завдяки приділенню належної уваги теоретичним розробкам проблемі економічної безпеки підприємства та практичному їх використанню кожним суб'єктом підприємницької діяльності.

Питанням забезпечення економічної безпеки підприємств присвятили свої роботи: О. Ареф'єва, О. Бандурка, М. Бендиків, І. Бланк, В. Духов, З. Живко, М. Камлик, І. Керницький, О. Кириченко, Д. Ковальов, Г. Козаченко, Л. Лігоненко, О. Ляшенко, Е. Олейников, В. Ортинський, І. Плетникова, В. Пономарьов, В. Сідака, Т. Сухорукова та ін. Однак, проблемам техніко-технологічної безпеки, в т.ч. і моніторингу її рівня, сьогодні приділяється надзвичайно мало уваги, попри те, що саме вона набуває особливої важливості і є однією із умов життєздатності та конкурентоспроможності підприємств.

Метою статті є обґрунтування основних методичних засад створення системи моніторингу техніко-технологічної безпеки на видавничих та поліграфічних підприємствах.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вітчизняні та закордонні науковці, зокрема, такі як О. Ареф'єва [1], В. Ортинський [2], Д. Ковальов, Т. Сухорукова [3], Е. Олейников [4], Н. Реверчук [6] та ін., у структурі економічної безпеки підприємства за функціональними складовими виділяють поруч із іншими і техніко-технологічну безпеку. Значення цієї складової є різним і суттєво залежить від специфіки господарської діяльності певного підприємства.

У відповідності до мети статті, потрібно зазначити, що високий рівень конкурентоспроможності друкованої продукції, а відтак, і самого видавничого чи поліграфічного підприємств, а в подальшому і рівень їх економічної безпеки безпосередньо залежить від техніко-технологічної основи виробництва, тобто технології виробничого процесу, наявності, якісних параметрів та ефективності використання основного капіталу, до складу якого входять основні засоби та нематеріальні активи.

Поруч із визначенням техніко-технологічної складової у структурі економічної безпеки підприємства, науковому обґрунтуванню її суті, удоскона-

Таблиця 1. Ранжування рівнів безпеки

Рівень безпеки	Шкала оцінювання
критичний	0 – 0,2
низький	0,2 – 0,4
нормальний	0,4 – 0,6
високий	0,6 – 0,8
максимальний	0,8 – 1,0

ленню методичних засад управління приділяється надзвичайно мало уваги. Так, в монографії Н. Реверчука техніко-технологічна безпека підприємства (ТТБП) трактується як "...захист від можливих витрат унаслідок використання застарілої техніки і технології виробництва продукції, неефективної організації виробничого процесу" [7].

У навчальному посібнику В. Ортинського, І. Керницького, З. Живко та ін. зазначається, що ТТБП полягає у рівні відповідності застосовуваних на підприємстві технологій найкращим світовим аналогам за оптимізації витрат [2].

Беручи за основу процитовані вище визначення, нами пропонується наступне трактування ТТБП: як складової економічної безпеки, пріоритетним завданням для якої є захист від негативних чинників з метою створення та найбільш ефективного використання технічної бази та технологічних процесів для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства [5].

Спираючись на сформоване визначення, на нашу точку зору, ТТБП повинна характеризуватися такими ознаками:

- якістю і відповідністю потребам ринку технологічного процесу виробництва та основного капіталу;
- захищеністю від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз;
- здатністю техніко-технологічної основи підприємства забезпечувати його високу конкурентоспроможність;
- за рахунок високої ефективності використання технічної бази та технологічного процесу забезпечувати сталий розвиток підприємства.

Реалізація усіх перелічених вище аспектів значною мірою залежить від ефективності здійснення моніторингу з метою своєчасного визначення поточного рівня безпеки, виявлення та ідентифікації загроз, їх діагностики і на основі цього прийняття адекватних управлінських рішень в системі економічної безпеки.

Важлива і пріоритетна роль моніторингу спричинила інтерес науковців до вирішення цієї складної проблеми шляхом розроблення певних методичних підходів до організації процесу діагностики зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, виявлення ознак та рівня загроз. Попри це, доцільно зауважити, що більшість наукових напрацювань стосуються визначення загального рівня економічної безпеки. Водночас відсутня достатня конкретизація за певними функціональними сферами, що унеможливує проведення всестороннього моніторингу, а відтак, залишає поза увагою значну кількість загроз та зменшує ефективність функціонування системи ЕБП.

Здійснене теоретичне дослідження дозволило виділити ряд методик, які використовуються для моніторингу економічної безпеки підприємства: індикативний, економіко-математичний, ресурсно-функціональний, прибутково-інвестиційний, економічної дієвості тощо [1—4; 6—7], охарактеризувати їх позитивні сторони та недоліки. Отримані результати стали підґрунтям для розроблення власної методики моніторингу ТТБП, яка, будучи складовою загальної системи ЕБП, дозволила б чітко визначати, ідентифікувати та характеризувати загрози для техніко-технологічної безпеки підприємств, зокрема видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ), у відповідності

до розробленого алгоритму (рис. 1). Основою власної методики є поєднання індикативного та ресурсно-функціонального підходів до оцінки економічної безпеки підприємства із частковим усуненням їх недоліків та врахуванням специфіки ВПГ.

Одним із важливих кроків у процесі створення системи моніторингу, на наш погляд, є проведення градації рівнів безпеки. З метою достовірної характеристики рівня безпеки як передумови прийняття адекватних управлінських рішень, пропонується виділити п'ять рівнів безпеки та здійснювати їх оцінку за розробленою школою (табл. 1).

Дослідження специфіки функціонування підприємств ВПГ в процесі підготовки та виготовлення друкованої продукції дозволило виділити, для потреб здійснення якісного моніторингу рівня ТТБП, кілька ключових напрямів (табл. 2).

Кожен із визначених напрямів пов'язаний із важливою характеристикою наявності, стану та ефективності використання основного капіталу. Для визначення рівня безпеки кожного напрямку були сформовані групи найбільш важливих показників, визначення яких можливе і доцільне на будь-якому підприємстві ВПГ. За результатами багаторічного дослідження практики функціонування видавничих структур та поліграфічних підприємств нами була здійснена градація можливих значень кожного показника щодо рівня безпеки та визначена його питома вага у певній групі. В комплексі усі здійснені

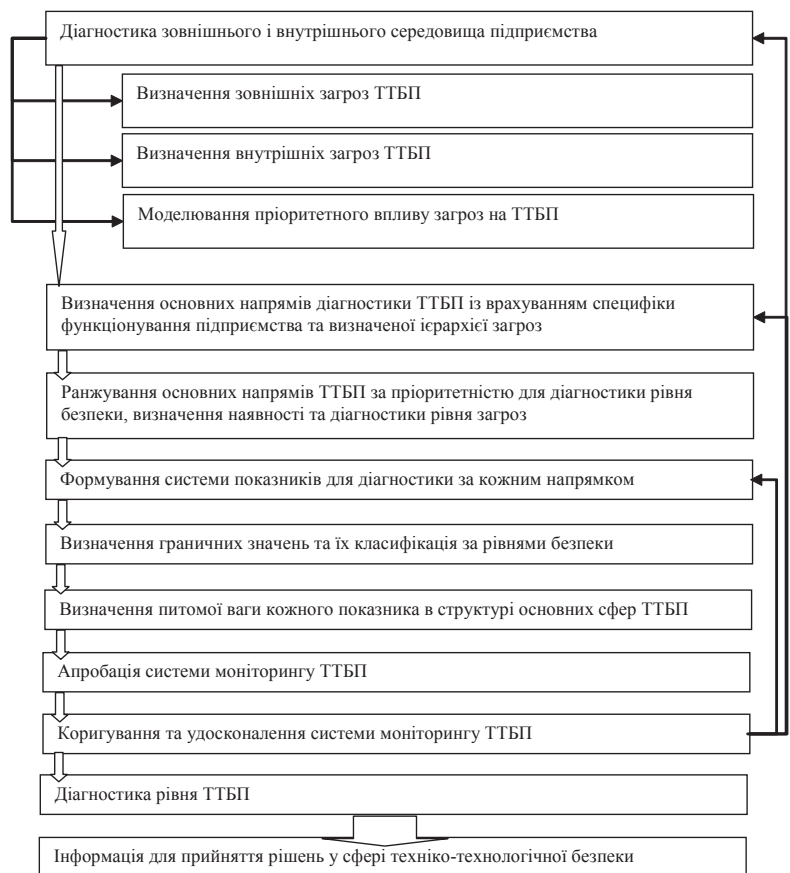

Рис. 1. Алгоритм побудови системи моніторингу ТТБП

Таблиця 2. Основні напрями діагностики ТТБП та їх градація

Напря́м	Питома вага
Технічний стан основних засобів	0,3
Ефективність використання	0,3
Якісна характеристика техніки і технології	0,25
Технологічний рівень виробництва	0,15

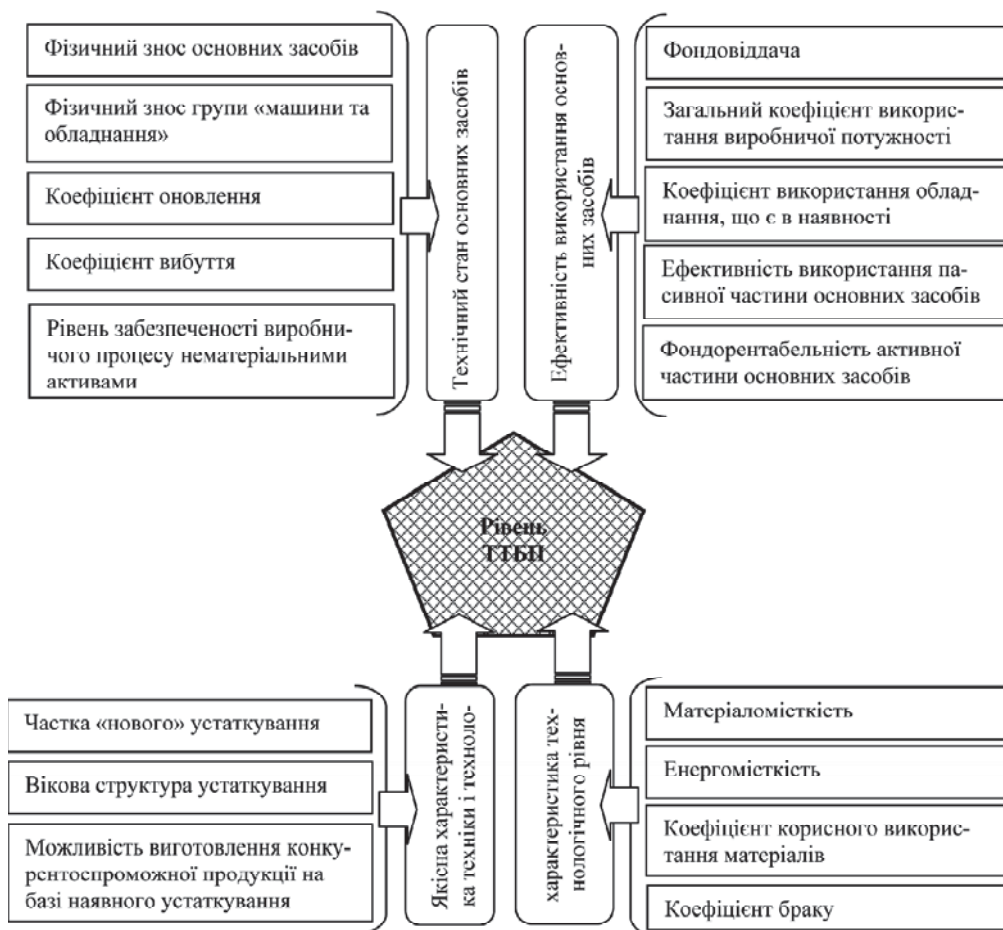

Рис. 2. Методичні засади моніторингу ТТБП

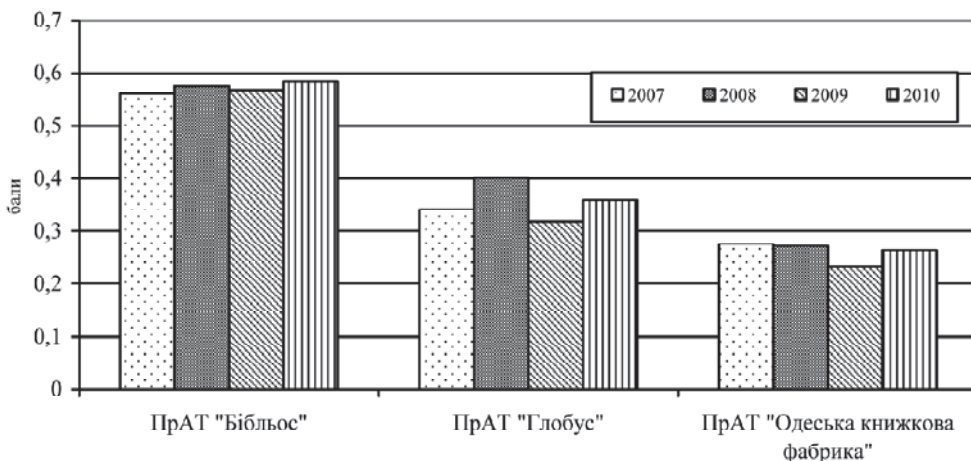

Рис. 3. Динаміка загального рівня ТТБП

дії дозволили створити багаторівневу систему моніторингу ТТБП як основу для прийняття оперативних та стратегічних рішень в системі економічної безпеки підприємств ВПГ (рис. 2).

Апробацію розробленої методики моніторингу ТТБП було здійснено шляхом проведення відповідного аналітичного дослідження в умовах трьох підприємств, які за специфікою своєї діяльності на-

лежать до видавничо-поліграфічної галузі, тобто спеціалізують на підготовці та виготовленні друкованої продукції, схожі за масштабами виробництва, вартістю активів, кількістю працівників, але відрізняються за географічним розташуванням, сегментом основного ринку, асортиментом продукції і т.д., тобто формують доволі репрезентативну вибірку.

"Нормальний" рівень ТТБП визначений для ПрАТ "Бібльос", а для ПрАТ "Глобус" та ПрАТ "Одеська книжкова фабрика" — "низький".

Отримані результати у вигляді загального рівня ТТБП та виявлених загроз можуть стати основою для розроблення відповідних механізмів забезпечення їх економічної безпеки.

ВИСНОВОК

Розроблені методичні засади моніторингу техніко-технологічної безпеки покликані частково вирішити складну та водночас важливу проблему забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств ВПГ, зокрема в частині отримання достовірної інформації щодо рівня їх безпеки у техніко-технологічній сфері.

Література:

1. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 170 с.

2. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. / [В.А. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]. — К.: Правова єдність, 2009. — 544 с.

3. Ковалев Д. Економічна безпека підприємства // Д. Ковалев, Т. Сухорукова // *Економіка України*. — 1998. — № 10. — С. 48—51.

4. Основи економічної безпеки (державство, регіон, підприємство, людина) / под ред. Е.А. Олейникова. — М.: Бизнес-ИНТЕЛ-Синтез, 1997. — 278 с.

5. Петрашова О.М. Техніко-технологічна безпека: стан та ключові загрози для підприємств видавничо-поліграфічної галузі України / О.М. Петрашова // *Наукові записки (матеріали конференції)*. — УАД, 2011. — № 2. — С. 19—26.

6. Реверчук Н.Й. Економічна безпека в Україні: держава, фірма, особа: навч. посіб. / Н.Й. Реверчук, Я.Й. Малик, І.І. Кульчицький, С.К. Реверчук; за ред. С.К. Реверчука. — Львів: ЛФМАУП, 2000. — 192 с.

7. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: моногр. / Н.Й. Реверчук. — Львів: ЛБІ НБУ, 2004. — 195 с.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2011 р.